

Peter Bohúš idealizált festménye a
liptószentmiklósi petíciót hallgató sosenkvolt
tömegről
(forrás: Mindemmapoktortene.blog.hu)

A liptószentmiklósi petíció

Százhatvankilenc esztendővel ezelőtt nem csak a modern magyar nemzet született meg, hanem a többi magyarországi nemzetiség is öntudatára ébredt, s törekvéseit hamarosan a „divide et impera” elv alapján a Habsburgok fegyverként használták fel a magyarokkal szembeni küzdelemben. Liptószentmiklóson 1848. május 11-én fogadták el és olvasták fel az ott összesereglett negyvenfős (!) tömegnek a „triumvirek” által megfogalmazott „szlovák” nemzet (amely nem volt azonos a „szlovák” néppel) követeléseit, amely túlment minden határon és a magyar kormány ellenlépéseit váltotta ki.

A felvidéki tótok (ma: szlovákok) körében valamikor a XVIII. század végén jelent meg a nagy szláv „tengerbe” tartozás mellett a névhasználatban és a történeti tudatban a szlovák elkülönülés, s nemzeti öntudatra ébredésük hajnala a XIX. század első időszakára tehető. A Felvidék nyugati vármegyéiben jött létre egy olyan – főleg katolikus – papi értelmiség, amelyre nagy hatással volt Anton Bernolák plébános munkássága, aki a nyugati tót nyelvjárást emelte irodalmi szintre, s arra törekedett, hogy a szlávok nagy tömbjén belül a tótok külön nemzetet alkossanak, ahogy az oroszok, szerbek, horvátok vagy a csehek.

Bernolákkal szemben Juraj Palkovic, a pozsonyi evangélikus líceum tanára a „csehszlovák” vonalat képviselte, nála a közös protestáns örökség a csehekkel való azonosulást hozta. A német egyetemekre járó evangélikus tót ifjak a szlávok történelmi nagyságát hirdető pánszláv

eszmékkel tértek haza, és a két irányzat 1848-ban még élesen szemben állt egymással, amely törekvéseikben is megmutatkozott.

Az 1848. márciusi pesti és pozsonyi eseményeket követően a magyarországi nemzetiségek szintén mozgolódni kezdtek, így a felvidéki tótok is. Nemzeti mozgalmuk alig pár tucat tagot számlált, ám ennek ellenére igen aktív tevékenységet fejtett ki, bár támogatottsága alacsony volt, s a hazai horvátokkal, rácokkal és oláhokkal szemben még katonai erővel sem rendelkeztek, törekvéseiket pedig gátolta a magyarság.

A mozgalom vezetése megosztott volt, egyházi és világi értelmiségük két táborra oszlott, akik között voltak magyarbarátok és a radikális tábor képviselői, ellentét feszült a katolikus és az evangélikus vallásúak között, birtokos rétegük elmagyarosodott, a telkes jobbágyság pedig örvendett az úrbéri viszonyok eltörlésének. Március és április hónapokban még visszafogottabb követeléseket fogalmaztak meg, hogy azokkal ne sértsék a Magyar Királyság egységét és a hivatalos magyar nyelvhasználatot, röpirataikban és megyei gyűléseiken a magyar kormánytól remélték nyelvi és kulturális jogaik kiszélesítését.

Első alkalommal 1848. március 28-án gyűltek össze a Liptó vármegyei Liptószentmiklóson és Michal Miloslav Hodža verbicei evangélikus lelkész vezetésével fogalmazták meg petíciójukat, melyet a nádornak, a magyar kormánynak és a vármegyének címeztek. Ebben tót nyelvű megyei közigazgatást, bírósági ügymenetet, törvényeket és hirdetményeket, országgyűlési képviseletet és iskolarendszert, s nemzeti létük fundamentumaként jogaik politikai és társadalmi elismerését követelték. Felhívásaikban Jozef Miloslav Hurban és L'udovit Štúr ügyvéd igyekeztek a tót parasztságot megszólítani, buzdítván azokat, hogy minél több helyen tartsanak nemzeti gyűlést, miközben Hurban a tót nyelvű egyetemi oktatást is beemelte követeléseik sorába. Április 28-án Brezován tartottak népgyűlést, ahol Hurban a tótok önálló nemzetként való elismerésével és egyenjogúsításával állott elő.

Május 10-11-én újból Liptószentmiklóson gyűltek össze – a „hatalmas” tömeget alig negyven evangélikus lelkész, tanító és diák alkotta –, ahol Hodža, Hurban és Štúr mellett Ján Kollár pesti evangélikus lelkész, Stefan M. Daxner és Ján Francisci szólaltak fel és igen parázs vita alakult ki mind a követelések, mind a többi szláv mozgalommal való viszonyulás tárgyában. Az ő nézeteiket tükröző szöveget szerkesztettek, amely a szláv-morva leszármazásra támaszkodva az őshonos tótok nemzeti egyenjogúsítását és nyelvi-etnikai alapon föderalizált magyar parlamentet követeltek.

Tizennégy pontban megfogalmazott követeléseiket igen éles hangnemben fogalmazták meg, amelyben magukat ősi nemzetként aposztrofálták, s kijelentették, hogy a „szlovákság” erején felül védelmezte a magyar Szent Koronát, de az „irgalmatlanul bánt véle és nemzetiségét a szégyen és gyalázkodás bilincseiben tartotta.” Nemzetként való elismertetésüket követelték, „mint ennek a szentelt földnek ősi nemzete és egykori egyetlen birtokosa.”

Fantáziadús érveléseik közé beemelték a Pannóniában egykoron őshonos „szlovákság” dicső múltjának felemlegetését. Minden magyarországi nemzetiség számára nemzeti gyűlések felállítását kívánták, azt követően, hogy az országot nyelvi-etnikai alapon osztották volna fel. Olyan országgyűlés felállítását követelték, ahol a képviselők anyanyelvükön intézhetik nemzetrészük érdekeit. A közhivatali feladatok ellátásából kizárták volna mindazon személyeket, akik „szlovák” létükre elmagyarosodtak. Saját nemzetőrséget óhajtottak, piros-fehér „nemzeti” színekkel és anyanyelvi vezénylettel. Nemzeti oktatást követeltek a községi iskoláktól az egyetemekig mindezt úgy, hogy még egységes nyelvük sem létezett.

A fentiek teljesen lehetetlenné tették a magyar kormánnyal esedékes további tárgyalásokat, hiszen az akkori magyar közfelfogás csupán a jogegyenlőség elvét ismerte el, a nem magyar ajkú népek, csoportok által követelt területi autonómiát olyan tendenciának vélték, amely Magyarország területi integritását veszélyeztette. Batthyányék elejét akarták venni a zavarkeltésnek, ezért kemény eszközöket alkalmaztak. Hurban, Hodža és Stúr ellen elfogatóparancsot adtak ki, akik Csehországba menekültek. A „triumvirek” mögött – szemben a mostani szlovák történetírás hagymázás állításaival – nem álltak néptömegek, hiszen a „szlovák” nemzet és a „szlovák” nép fogalmak nem fedték egymást, ám ennek ellenére folytatták magyarelles tevékenységüket, így Bécsben, Prágában, Zágrábban és Belgrádban próbáltak mozgalmuknak támogatókat szerezni.

Szellemi vezetőikkel ellentétben az egyszerű tót földművesek, favágók és mesteremberek jól tudták, hol a helyük, hiszen amikor Magyarország alkotmányos jogainak védelmében rántott szabályát, tömegével álltak Kossuth zászlaja alá, és az 1848/1849. évi magyar szabadságharc honvédseregében közel harmincezer derék tót atyafi katonáskodott.

„Liptó-Szent-Miklóson némely panszlávok tót nemzeti gyűlést tartanak, s itt a magyarországi tótok, mint a haza „egyenjogusított ős népe számára elidegeníthetetlen jogokat reclamálnak”, s „a legitimitás és törvényes rend érdekében” egy külön, katonailag rendezett önkényes csapat szervezését határozzák el az osztrák kormány részére. (...) Felvidéki tót testvéreink azonban a panszláv izgatók sugalmazásaira általában nem hajlottak, sőt a magyar kormány kívánatára az egész forradalom alatt készséggel állították ki ujonczilletőségeiket.” – olvashatjuk Szeremlei Samu Magyarország krónikája az 1848. és 1849. évi forradalom idejéből című, 1867-ben Pesten megjelent munkájában.

Babucs Zoltán

(felvidek.ma)